

POKUS O REFORMU ČESKOSLOVENSKÉHO TRESTNÍHO PRÁVA – OSNOVA TRESTNÍHO ZÁKONA Z LET 1921–1926

Tomáš Jablonický

Na území českých zemí, které bylo dříve součástí Rakousko-Uherska, platilo po roce 1918 v podstatě stejné trestní právo jako na počátku 19. století, protože z velké části vycházelo z rakouského trestního zákoníku z roku 1803,¹ který vznikl jako produkt tuhého reakčního absolutismu za vlády císaře Františka I. Tento trestní zákoník se nepodařilo odstranit po celou dobu rakouského konstitučního života, i když byl v roce 1852 podstatně novelizován.² Dědictvím éry Alexandra Bacha nepohnula ani skutečnost, že v roce 1867 předložil ministr spravedlnosti Anton Hye von Glunek říšské radě osnovu modernějšího trestního zákona, po které pak následovaly další neuzákoněné osnovy: Glaserova (1874), Pražákova (1881), Schönbornova (1889, 1891) a Hochenburgerova (1909, 1912).

Na území Slovenska, které bylo do roku 1918 součástí Uherska, platil uherský trestní zákoník z roku 1878,³ který – jako produkt uherského liberálního období sedmdesátých let 19. století – představoval – oproti rakouskému trestnímu právu – ve své době značný pokrok. Uherský trestní zákoník z roku 1878 byl v mnoha směrech modernější i proto, že byl vypracován převážně podle vzoru říšského německého trestního zákoníku z roku 1871.⁴

Po vzniku Československé republiky v roce 1918 byla československá duální trestní soustava v historických českých zemích v podstatě starší než 110 let, v zemích dříve uherských starší než 40 let. Na území Československé republiky tak platily dva odlišné trestní systémy, takže jménem téže republiky se mnohdy trestalo různě přísně a lišily se i mnohé trestní prostředky. Tento stav už sám o sobě stačil k tomu, aby „*důvěra ve spravedlnost rozsudků byla podryta*“.⁵ Těžko se hájila trestní spravedlnost s duálním právním řádem.

Trestní praxe si byla vědoma neudržitelnosti takového stavu, ale přikláněla se k upuštění od zásadní reformy s tím, že zákonodárná činnost se podle ní měla omezit na technickou stránku unifikace obou trestních zákonů. Takový přístup byl však po technické stránce těžko řešitelný, protože šlo o dvě rozdílné koncepce, které nebylo možné překlenout jen tak nějakou stylistickou úpravou. Prof. Jaroslav Kallab viděl ve fatalismu skrytém v takovém praktickém přístupu závažný problém a etiologicky konstatoval: „*naše doba má mnoho nerozřešených otázek v oboru sociálním a mravním. Plyne však z toho, že máme složití ruce v klín a čekati, až „se rozřeší“? Kdo je má rozřešiti? V tomto fatalismu, v tomto útěku od odpovědnosti tkví jedna z nejosudnějších chorob naší doby, již jmenovitě inteligence je zasažena.*“⁶ Charakterní odborníci v trestněprávním oboru se podle prof. Kallaba neměli právě v kritické době zbaběle skrývat a čekat, co jim kdo nadiktuje, a jejich povinnost mělo být vést odbornou diskusi, nabídnout řešení a ukázat cestu.⁷

Odložení reformy trestního práva při zachování tehdejšího právního stavu by snad bylo možné, kdyby Československá republika měla jen jeden – třeba i zastaralý – trestní zákon.

Jeden – zákonodárně a technicky dobře udělaný – trestní zákon by bylo možné novelami udržovat alespoň na snesitelné úrovni, avšak tento postup možný nebyl, poněvadž republika měla trestní zákony dva.⁸ I když po roce 1918 nastalo uvědomění, že jednota nově vzniklé Československé republiky vyžaduje odstranění duality československého trestního práva a nastalo i úsilí o právní sjednocení, neblahé důsledky této duality přetrvávaly i nadále během následujících let.⁹

Doba po vzniku Československé republiky byla v mnoha směrech dobou proměn, ve které mnohé z toho, co se před první světovou válkou pokládalo za neměnné, mělo ustoupit novým myšlenkám. Avšak čím více přibývaly republikové zákony, tím zřetelnější se pro československé trestní zákonodárství stávala nemožnost dále vystačit s nedostatečným rámcem zastaralého trestního práva, čím dál hůře se dařilo vystačit s pouhým vsouváním trestněprávních novot do textů starých trestních zákonů. Trestním praktikům, kteří celý život prožili za platnosti starých trestních zákonů, se ale tyto předpisy nechtělo měnit a jejich odpor proti novým trestněprávním koncepcím stoupal tím více, čím méně sledovali změny, které nastaly v posledních desetiletích ve vývoji zahraniční trestněprávní vědy a kriminologie ohledně vnímání problematiky zločinu a trestu. Proti důraznější reformě trestního práva namítali sociální nejistotu doby, ve které „*každá práce, vynaložená na nový trestní zákon, jest mrhání času a energie*“,¹⁰ a navrhovali proto jen odstranit nejkřiklavější nesrovnalosti a jinak dále čekat na ustálení sociálních poměrů. Podle prof. Jaroslava Kalabala však takové čekání na nový trestní zákon podle představy, že si až nový společenský řád, který tehdy ještě neznali, vytvoří i své nové trestní právo, vyplývalo z jejich úplné „neznalosti podmínek sociálního vývoje“, protože jen fantastové se mohli domnívat, že nějaký nový společenský řád „spadne hotový do klína“ nějakým vyšším zjevením a ihned bude po obtížích a překážkách zdravého společenského života: „*Víra pak, že nový stav sociální se vytvoří pak sám sebou, je pověra, jež v ničem se neliší od víry v zázraky. Dějiny již mohly dostatečně poučiti, že nejradikálnější revoluce, jež bez promyšleného programu o tom, co se bude dít, až rozptýlí se okamžité nadšení z vítězství, jen šly za zničením toho, co tu bylo, byly vždy jen předehtou krajní reakce.*“¹¹ Komu šlo o skutečný pokrok a reformu trestního práva, neměl se oddávat víře v zázraky a měl vlastní prací připravovat půdu pro nové československé trestní právo.

V nové republice, která vznikla na troskách Rakousko-Uherska, tak ožily reformní snahy a byla uznána potřeba vlastního moderního trestního zákona.¹² Vzhledem ke skutečnosti, že trestní právo každého národa je jedním z nejspolehlivějších měřítek jeho kulturní vyspělosti – protože ukazuje s „*jakou energií je národ ochoten bojovat proti těm, kdo ohrožují jeho morální vývoj útoky proti důležitým statkům*“¹³ –, nebyl úkol vypracovat první československý trestní zákon vůbec jednoduchý. Vzhledem k tomu, že trestní zákoník dříve rakouský (1803) i trestní zákoník dříve uherský (1878) už nevyhovovaly nově vzniklým požadavkům teorie i praxe, reforma trestního práva se už nemohla omezit na pouhou unifikaci obou platných zákoníků a bylo nutné přikročit k vypracování úplně nového trestního zákona.

Klíčovou postavou nového československého trestního zákonodárství se po roce 1918 stal prof. August Mířička, který byl povolán do čela zákonodárných prací trestněprávní oblasti. Za jeho vedení a významného vlivu byla vypracována osnova obecné části československého trestního zákona, která vnášela do československého práva moderní trestněprávní teorie, čímž se měla odpoutat od tradic právního řádu, který měla nahradit. Mělo jít

o pokus unifikovat v Československé republice trestní právo a nahradit oba zastaralé trestní zákoníky trestním zákonem, v kterém se jeho autoři snažili zákonodárně využít nejnovější poznatky ze zahraničních zákonodárných prací, trestněprávní vědy a kriminologie, které v době, kdy vznikly oba dosud platné trestní zákoníky, ještě známy nebyly.¹⁴

Práce směřující k reformě československého trestního práva a k unifikaci obou trestních zákonů platných na území Československé republiky byly zahájeny 14. června 1920 poradou, které předsedal ministr spravedlnosti dr. Alfréd Meissner.¹⁵ Na této poradě byla přičiněním prof. Miříčky při ministerstvu spravedlnosti zřízena komise pro reformu československého trestního zákona a jejími členy se stali například prof. Jaroslav Kallab, dr. Albert Milota, prof. August Miříčka a prof. Josef Prušák.¹⁶ Prof. Josefu Prušákovi však brzy další práci znemožnila těžká choroba, končící dne 22. února 1921 předčasnou smrtí.¹⁷ Předsedou komise se stal prof. Miříčka, který byl jednomyslnou volbou členů této komise postaven do jejího čela.¹⁸ Ve dnech 25. června 1920 a 6. července 1920 byly na poradách komise vyřešeny některé zásadní otázky reformy a byly rozděleny referáty pro obecnou část trestního zákona.¹⁹

Prvním výsledkem práce této komise bylo vypracování osnovy obecné části nového trestního zákona o zločinech a přečinech, který ministerstvo spravedlnosti předložilo k posouzení zveřejněním v tisku v září 1921.²⁰ Tato osnova, i když byla vypracována pod patronací ministerstva spravedlnosti, nebyla vládním návrhem ve vlastním slova smyslu, ale dílem komise teoretických odborníků trestního práva a úředníků ministerstva spravedlnosti. V této komisi pro reformu československého trestního zákona pracovali všichni členové komise na návrhu trestního zákona společně, avšak pokyny a rady prof. Miříčky byly od samého začátku pokládány za rozhodné. Prof. Jaroslav Kallab měl na legislativních poradách komise příležitost pozorovat práci prof. Miříčky zblízka a napsal: „*Prost jakéhokoli dogmatického zaujetí – vyjímaje snad otázku tripartice forem viny a subjektivní teorie pokusu – jež někdy účast profesorů-teoretiků při pracích legislativních činí méně žádoucí, vypraven nekonečnou trpělivostí a konciliantností, a výjimečným darem rychle postřehnouti praktické důsledky navrhované formulace, a nade vše s docela mimořádnou schopností myšlenky vyjadřovati přesně, stručně a koncise krásnou a správnou češtinou, byl přímo ideálním předsedou legislativních komisí, pod jehož vedením pracovali nikdy neunavovalo, vždy podněcovalo k hlubšímu pojetí úkolu, ano poskytovalo jakési uspokojení estetické.*“²¹

Na dvou schůzích Právnícké jednoty v Praze konaných ve dnech 21. a 27. října 1921²² prof. August Miříčka promluvil o osnově obecné části nového trestního zákona²³ a zdůraznil, že autoři osnovy měli při své práci stále na mysli heslo „Účinný boj proti zločinnosti“.²⁴ Reforma boje proti zločinnosti byla nepochybně nutná v mnoha směrech, otázkou kriminální politiky bylo nalezení účinnějších trestních prostředků a opatření k provedení tohoto boje.

Nový československý trestní zákon měl intenzivně zasáhnout do společenských poměrů a dát budoucímu sociálnímu vývoji národa jasně a pevně směrnice – otázka o něm proto představovala otázku, pro kterou bylo třeba vzbudit „zájem nejširší, aby právě věcnou a klidnou diskusí sporné otázky byly vyjasněny“.²⁵ Proto když komise pro reformu československého trestního zákona dokončila první část své úlohy, navrhla ministerstvu spravedlnosti, aby její osnovu obecné části trestního zákona i s odůvodněním uveřejnilo tiskem²⁶ a otevřelo tak prostor pro veřejnou a věcnou diskusi.

V osnově nového trestního zákona bylo rozdělení trestných činů na „zločiny“ a „přečiny“ uskutečněno podle nového kritéria – osnova dala dosavadnímu rozdílu zločinů od přečinů jiný obsah tím, že za zločiny prohlásila trestné činy, které byly spáchány z nízké pohnutky pachatele, a za přečiny trestné činy ostatní. Rozdělení trestných činů na zločiny a přečiny bylo, na rozdíl od některých jiných trestních zákonů a osnov (především švýcarské), ponecháno proto, aby „skuteční zločinci mohli být přesně rozeznáni a přísně oddělení od jiných osob prohrěšivších se příležitostně proti trestnímu zákonu“.²⁷ Pro skupinu trestných činů spáchaných z nízkých pohnutek podržela osnova dosavadní pojmenování „zločin“, kterým také lid označoval „trestný čin větší intensity, přičítící se jeho ethickému i sociálnímu cítění“.²⁸ Nikoliv způsob a stupeň poruchy nebo ohrožení právního statku, ale to, co vedlo pachatele k jeho protisociálnímu chování, tedy pohnutka činu, mělo být kritériem hodnocení, zda trestný čin pachatele byl zločinem nebo přečinem.

Původní osnova trestního zákona z roku 1921 tedy rozeznávala zločiny od přečinů pomocí kritéria nízké pohnutky, avšak revidovaná osnova z roku 1926 nahradila v zájmu účelnější represe kritériem nízké pohnutky kritériem nízkého smýšlení pachatele. Při posuzování trestného činu už neměla být pohnutka pachatele posuzována samostatně (izolovaně), ale mělo se zkoumat, zda pohnutka činu odpovídá celkové povaze pachatele.²⁹ Tím osnova získala vhodnou základnu k rozdělení pachatelů na dvě skupiny: pachatele povahové a pachatele příležitostné.³⁰

Myšlenka třídit trestné činy podle pohnutky nebyla nijak nová, pozornost ale budil rozsah, v jakém jí osnova trestního zákona z roku 1921 užila.³¹ Nízká pohnutka měla charakterizovat trestné činy mravně nehodnotné a byla též symptomem nebezpečnosti pachatele, protože manifestovala jeho povahový sklon, který se mohl opět projevit v dalších trestných činech.³² Úlohu rozhodovat o nízkosti pohnutky pachatele, která vedla k spáchání trestného činu, ukládala osnova trestního zákona soudcům, kteří podle ní měli určovat výměr a způsob trestu.³³ Povinnost soudců zkoumat pohnutky trestných činů měla přispět i k prohloubení soudcovské činnosti.³⁴

Osnova chtěla rozdílnými pojmy, které dosud rozlišovaly trestné činy podle objektivní tíže (zločin – těžší trestný čin, přečin – mírnější trestný čin), vyjádřit jiný, důležitější rozdíl, totiž rozdíl mezi trestnými činy zohledňující smýšlení a povahu pachatele. Autoři osnovy dali těmto starým a vžitým trestněprávním pojmům nový smysl, protože k vyjádření předmětného rozdílu nedokázali nalézt jiné, lepší pojmy. V osnově spojili a domysleli některé myšlenky švýcarské osnovy – československá osnova neměla znát (mimo přestupky) rozdíl mezi přísněji a mírněji trestnými činy. Pokud dosud mohl být určitý trestný čin vždy buď jen zločinem, nebo přečinem, podle osnovy nového trestního zákona mohl být tentýž trestný čin – vzhledem k nízkému smýšlení pachatele a jeho povaze – jednou označen jako zločin, podruhé jako přečin. Nejlehčí trestné činy mohly být zločiny a i nejtěžší trestné činy mohly být přečiny. Rozdíl mezi pojmy „zločin“ a „přečin“ osnova nepoužila k vyznačení rozdílu mezi jednotlivými skupinami trestných činů, ale k vyznačení rozdílu mezi dvěma způsoby trestání – například i stejného trestného činu.³⁵ Nové rozlišení trestných činů na zločiny a přečiny mělo značný praktický význam: Mělo být rozhodující pro způsob trestání – mělo umožnit rozlišit základní typy pachatelů, kteří se dopustili trestných činů, pachatelů skutečně zlých, v jejichž trestném činu se projevila mravní nízkost smýšlení, od lidí, kteří se svým trestným činem stali spíše obětí nešťastného sběhu okolností.

Prof. Jaroslav Kallab však toto dělení zpochybňoval a ve shodě s některými novějšími zahraničními trestněprávními koncepcemi považoval rozdělení trestných činů na „zločiny“ (činy přísněji soudně trestné) a „přečiny“ (činy mírněji soudně trestné) za nepraktické a zbytečné a uvažoval o jejich označení jednotným názvem.³⁶

Osnova chtěla rezervovat pojem „zločin“ pro trestné činy po mravní stránce zavržitelné a pojem „přečin“ stavěla proti zločinům jako trestný čin neprojevuující se mravní zavržitelností pachatele. Autoři osnovy tak chtěli vybudovat takovou trestní soustavu, aby společnost byla od pachatele nejen náležitě ochráněna, ale také aby mravní zavržitelnost jeho trestného činu byla i navenek dostatečně dokumentována druhem trestu.³⁷ Základní rozdíl mezi druhy trestů na svobodě byl stanoven tak, že trestem za zločin, tedy za čin spáchaný z nízkého smýšlení (původně z nízkých pohnutek), byl žalář (trest zneuctívající), trestem za ostatní činy (mimo přestupky), tedy za přečiny, bylo zpravidla vězení (trest nezneuctívající), představující vyloučení pachatele ze společnosti. Dva možné způsoby trestání za trestný čin měly umožnit hlavní podmínku účelného výkonu trestu a výkon trestu na svobodě měl být přizpůsoben účelu trestu. Uznal-li soud za trestný čin trest žaláře, byl trestný čin označen jako zločin. Trest žaláře byl za trestný čin, který byl spáchan z „*hrubé zlístivosti, surovosti, zahálčivosti, nestoudnosti, zlomyslnosti nebo jiné nízké pohnutky*“.³⁸ V žaláři měl být trestanec polepšen tuhou kázní. Ve vězení mělo jít pouze o trest omezení svobody trestance a jeho předním účelem mělo být vyloučení trestance z přímého styku s vnějším světem a přizpůsobit jej životu, který ho čekal po propuštění na svobodu. Osoby odsouzené k trestu žaláře si měly odpykávat trest tak, aby nepřišly do styku s těmi, kteří byli odsouzeni do vězení, čímž se mělo zabránit známé vězeňské nákaze, které „*často i individua doposud zcela bezvadná po několikadenním styku s vyškolenými zločinci podléhají*“.³⁹ Osnova trestního zákona se snažila uchránit od nákazy zločinnosti ty, kteří i když se trestného činu dopustili, nebyli ještě úplně mravně zkaženi. Z nejednoho člověka totiž tehdejší trest na svobodě učinil skutečného zločince.

Pokud měly tresty na svobodě dosáhnout svého cíle, bylo je nutné omezit na případy, kdy to bylo nezbytné, protože hlavní příčina neúspěchů ukládání a výkonu tehdejších trestů na svobodě byla i v tom, že se v trestnicích shromažďovali pachatelé nejružnějších povah, na které působil stejný trest velmi různě. Následkem rozdílů v povahách pachatelů mohl trest na svobodě svou přílišnou a směšnou mírností znamenat pro skutečné zločince bezvýznamnou epizodu v životě, nebo dokonce v zimní době i vítané dočasné zaopatření, ale pro lidi mravně celkem ještě zachovalé mohl znamenat nepřiměřenou krutost, úplné zničení, či dokonce „*vyšokou školu zločinu*“. Dosavadní trestní zákony přihlížely k rozdílům jen ve výměře trestu – rozdílly v povahách pachatelů ale nebylo možné vystihnout jen trváním trestu na svobodě, a proto se tyto tresty neměly lišit jen svým trváním, ale i způsobem výkonu. Vznikla potřeba psychologicky odlišovat různé povahy pachatelů trestných činů, proti jednomu vystupovat s potřebnou rázností a druhé ušetřit zbytečného utrpení. Podíl na zločinnosti měl i neúčelný výkon trestu na svobodě, kdy skutečně mravně vadní zločinci, pro které byl trest jenom jakýmsi „*rizikem podnikání*“, s nímž bylo nutno při akcích počítat, přicházeli do styku s osobami vcelku ještě mravně zachovalými. Před trestem na svobodě měly být uchráněny především osoby, u kterých trestný čin nebyl „*důkazem trvalé vady povahy, nýbrž jen následkem nešťastného sběhu okolností*“.⁴⁰

Všechny nedostatky obou tehdejších trestních zákoníků umocňovaly nedostatky ve výkonu trestů, které byly ještě vybudovány na myšlence odplaty, myšlence, podle které

pro naplnění trestní spravedlnosti postačovalo naplnění požadavku, aby trest – bez ohledu na povahové vlastnosti pachatele – odpovídal objektivní stránce spáchaného trestného činu (povaze činu). V názoru na smysl a účel trestání se proto osnova nového československého trestního zákona – pod vlivem novějších trestních teorií – podstatně odlišovala od dosavadního rakouského i uherského trestního práva, vybudovaného na starších trestních teoriích, a při trestání kladla větší důraz na subjektivní stránku trestného činu (povahu pachatele) než na jeho objektivní stránku (povahu činu).

Trestní zákoník z roku 1803 byl založen na Feuerbachově⁴¹ trestní teorii odstrašování,⁴² protože v době jeho vzniku se na zločince hledělo jako na nepřítele společenského řádu a nejpodstatnějším smyslem trestání bylo odstrašování.⁴³ Za poslední století nastala v pohledu na smysl trestu podstatná změna a modernímu trestnímu právu už odporovala myšlenka, aby „*zločinec, měl trpěti proto, aby jiní z jeho utrpení čerpali poučení*“.⁴⁴ Nová československá trestní soustava měla svými prostředky společnost ozdravit, bezpečněji chránit před zločinem a neměla trest snižovat na pouhý nástroj odstrašování či slepé pomsty. Podle nových koncepcí pomsta sama o sobě nikdy nezabraňovala a ani nezabránila dalším zločinům. Stát už nevystačil pouze s odplatnou funkcí trestání, už se nemohlo nehledět na to, jakých účinků se trestáním dosahovalo. Trestní právo už nebylo možné dále představovat jen jako „*meč křivdu kárající, nýbrž na jedné straně jako stupnici sociálních hodnot, jež za nového řádu mají být chráněny, na druhé jako soubor sociálních opatření, jimiž individua, neschopná přizpůsobiti se novému řádu, mají být učiněna k tomu schopnými nebo vyloučena*“.⁴⁵

Oba tehdejší trestní zákoníky vznikly v dobách, kdy byla na různém filozofickém základu zdůrazňována rovnost lidí. Rakouský trestní zákoník (1803) vycházel z filozofie osvícenského absolutismu, uherský trestní zákoník (1878) zase nesl stopy uherského liberalismu let sedmdesátých. Československé trestní právo tak stále neslo stopy dědictví myšlenkových proudů osvícenské filozofie, která vycházejíc z učení o rovnosti všech lidí přenesla tento svůj požadavek i na trestní právo: Vzhledem k tomu, že „*lidé (pachatelé) jsou v podstatě stejní*“, zákonem předem stanovený trest jim měl být vyměřován podle objektivní (vnější) stránky spáchaného trestného činu. Tento požadavek uplatnění myšlenky rovnosti znamenal při svém vzniku pro vývoj trestního práva obrovský pokrok (např. odstranění odstupňování různých trestů podle různého společenského statusu pachatele), avšak podrobnější kriminologické zkoumání psychologických a sociálních podmínek jednání pachatelů v posledních desetiletích 19. století ukázalo, že trestní právo vybudované na těchto základech nebylo dostatečnou ochranou společnosti proti zločincům. Kriminologie dospěla hlubším studiem zločinu jako společenského jevu k poznání, že pachatelé trestných činů jsou svou povahou velmi různí a že osvícenská teorie vlastně směřovala zásadu rovnosti před zákonem s nesprávnou domněnkou, že lidé (pachatelé) jsou stejní.⁴⁶ Důsledné provedení myšlenky stejného trestání pachatelů – jenom proto, že vnější stránka jejich trestných činů je stejná – bylo nespravedlivé a vedlo k nesrovnalostem, které otřásly důvěrou v trestní spravedlnost, neboť „*není nespravedlivé jenom, nakládáme-li se stejnými lidmi nestejně, nýbrž rovněž je nespravedlivé, nakládáme-li s nestejnými lidmi stejně*“.⁴⁷

Mezi vydáním trestních zákoníků v letech 1803 a 1878 a rokem 1921 prožilo trestní právo podstatné změny, celý jeho dějinný vývoj byl čím dál tím víc charakteristický zohledňováním subjektivní stránky trestného činu a směřováním od pouhé reakce na trestný čin k stále vědomějšímu zohledňování povahy pachatele. Názor, že pachatelé, kteří se

dopouštějí trestných činů, jsou různí, přijali i autoři osnovy československého trestního zákona. Vedeni snahou vypracovat trestní zákon účinně chránící společnost před zločinem vybudovali soustavu trestních opatření tak, aby tato opatření na jedné straně důrazně potíhovala kriminální osoby obecně nebezpečné, které jsou svou vadnou povahou pro společnost skutečným zdrojem nebezpečí (a to i v případě, že byly natolik opatrné, že se nedopustily těžkého zločinu), ale na straně druhé aby zohledňovala osoby, které se dopustily trestných činů jen pod vlivem (tlakem) nešťastného sběhu vnějších okolností, a proto – jako náhodní pachatelé trestných činů – nebyly pro společnost nebezpečné: „*Člověk práce se štítí, jenž znepokojuje celou obec násilnickými svými kousky a který pro několik haléřů chladnokrevně vraždí, zasluhuje jistě jiného trestu než zamítнутý milenec, který v návalu vášně zabije svého soka; stejně zloděj z řemesla musí být jinak potrestán, než nerozvážné děvče, které si přisvojí šperk v bytě se povalující, aby se zalíbilo na nedělní procházce.*“⁴⁸

Dokladem nedostatečné účinnosti tehdejší trestní soustavy a výsměchem trestní spravedlnosti například bylo, že v praxi umožňovala, aby trestní soudy měly své „stálé klienty“, kteří se vždy znovu zpětně dostavovali před soudy, vždy se znovu vraceli do trestnic, odtud byli zase propouštěni a při nejbližší příležitosti se znovu něčeho dopustili. Šlo například o osoby, které „*protloukají se životem ve stálém drobném boji s právním řádem, osoby, jimž na konec vězení je milým domovem, do něhož se s jakousi pravidelností vrací zvláště v době zimní.*“⁴⁹ Pokud soudy měly své tuláky a drobné zloděje, jejichž trestní lístek vykazoval například třicet, čtyřicet i více trestů, byla taková chronická individuální zločinnost důkazem špatného trestního práva – a o zachycení právě takové zločinnosti šlo autorům osnovy nového trestního zákona.⁵⁰ Osnova trestního zákona věnovala zvláštní pozornost boji proti pachatelům, kteří se trestných činů dopouštěli opětovně. Podle navrhovaného rozdílu mezi zločiny a přečiny posuzovala případy recidivy (tzv. zpětnosti) různě; například pokud šlo o zločin, za tzv. zpětného pokládala pachatele, který se dopustil nového zločinu ze stejné nízké pohnutky, a jehož nový zločin byl proto důkazem, že dřívější trest k nápravě jeho nízké povahy nestačil. Recidiva (zpětnost) vždy zvyšovala trestní sazbu o stupeň.⁵¹

Osnova trestního zákona chtěla společnost chránit před osobami obecně nebezpečnými kromě soustavy trestů i zavedením zabezpečovacích opatření, kterých se mělo v boji proti zločinnosti použít v míře přiměřené nebezpečnosti těchto osob. Autoři osnovy pokládali potřebné počáteční finanční náklady vynaložené na zavedení zabezpečovacích ústavů (donucovacích pracoven – robotáren, ústavů pro choré vězňe a přechovatelů), v kterých měly být obecně nebezpečná individua držena až do polepsení nebo vyléčení, za uložené na dobrý úrok: „*Možno očekávati, že již za několik let značně poklesnou náklady policie, trestních soudů i trestnic, jež nyní přicházejí nazmar tím, že individua práce se štítí neb individua obecně nebezpečná nebo notorické pijáky musí soud po poměrně krátkém trestu vždy zase znovu propustiti, ač ví, že za několik měsíců je policie bude znovu musiti hledati, soud odsuzovati a trestnice přechovávat. Při tom ani nehledíme ke škodám, jež taková individua, jsou-li ponechána na svobodě, vždy znovu působí nejen na hmotných statcích, nýbrž i na mravní úrovni národa.*“⁵²

Osnova trestního zákona jasně ukázala záměr autorů co nejvíce zdůraznit myšlenku účelného nakládání s pachateli. Z řad praktiků i nepřipravené veřejnosti se však proti osnově ozývaly kritické hlasy, že se nehodí k parlamentnímu projednávání, poněvadž je to práce teoretiků, která není dost přísná. Byly vysloveny obavy, že se pro ohledy na pacha-

tele zapomnělo na zájmy osob zasažených trestnými činy, a bylo zdůrazňováno, že v době, kdy „*veřejná kázeň dlouhou válkou velmi poklesla, ochrana společnosti proti trestným činům vyžaduje spíše zosřtení, než zmírnění trestních opatření*“.⁵³ Takové hodnocení osnovy nového trestního zákona jako mírné bylo založeno na nedorozumění, které bylo způsobeno nemožností porovnávat tresty osnovy nového trestního zákona s trestními sazby starého rakouského trestního zákoníku, pocházejícího z dob absolutismu. Proměna pohledu na funkci trestního práva v moderní společnosti kladla na autory osnovy nového trestního zákona nesrovnatelně větší nároky, než se od autorů trestních zákonů očekávalo v době, kdy oba tehdy platné trestní zákoníky vznikly.

V nové osnově trestního zákona bylo pozoruhodné i nové pojetí vymezení trestního zavinění. Po první světové válce došlo k prvním pokusům o zákonné vymezení vědomé viny, a to v německé osnově trestního zákona z roku 1919. Osnova nového československého trestního zákona však byla daleko odvážnější a už skutečnost, že se předsedou komise pro reformu československého trestního zákona stal prof. August Miříčka, byla zárukou toho, že s tradiční biparticií forem trestné viny bude pohnuto.⁵⁴ Prof. Miříčkovi bylo dopřáno to, co se povedlo jen málokterým novátorským trestněprávním teoretikům – aby svou trestněprávní teorii implementoval tam, kde se to může stát nejlépe, ale kde se důkaz o její správnosti stává také nejchoulostivější, totiž v trestním zákoně samém.

Prof. August Miříčka usiloval v otázce problematiky trestné viny o to, aby byly odstraněny zbytky zásady odpovědnosti za výsledek z trestního práva a uplatněna zásada odpovědnosti za vinu. Miříčkou důsledně prosazovaná zásada odpovědnosti za vinu byla důsledně převzata i osnovou nového trestního zákona, když komise při stanovení vnitřní stránky trestných činů upustila od tradičních definicí a řešila tento problém zcela novým a originálním způsobem tak,⁵⁵ že převzala Miříčkův (určitou mírou – podle jeho vlastního návrhu – modifikovaný) návrh tripartice forem trestné viny z jeho průkopnické monografie o formách trestné viny.⁵⁶ Osnova nového trestního zákona nahradila dosavadní dvě formy trestné viny (úmysl a nedbalost) novým dělením na formy trestné viny tři (tripartice), rozlišující úmysl, vinu vědomou a nedbalost: „*Úmyslně jedná, kdo jedná za tím účelem, aby způsobil výsledek v zákoně uvedený. Vědomě jedná, kdo zná všechny skutečnosti, zakládající trestnost jeho činu. Nedbale jedná, kdo nezachová opatrnosti, k níž je povinen nebo které je podle okolností potřebí, ať mu je známo, že z činu může vzejít výsledek v zákoně uvedený (hrubá nedbalost) nebo ať mu to známo není.*“⁵⁷ Osnova trestního zákona tak místo dvou forem trestné viny (bipartice), v platném právu i v praxi užívaných, postavila ostře vyhraněnou tripartici,⁵⁸ tedy „*počet proti fiktivní bipartici rozmnožený, ale proti skutečnému počtu forem rozhodně omezený*“.⁵⁹ Tripartice, zavádějící zásadně novou úpravu způsobů zavinění, stanovila hranice mezi jednotlivými formami trestné viny přesněji.

Vzhledem k tomu, že platné trestní právo ještě znalo případy, kdy subjekt odpovídal i za nezaviněný výsledek, osnova tuto odpovědnost odstranila, vycházela z vědomé viny jako základní formy zavinění a byla důsledně vybudována na zásadě odpovědnosti za vinu – a už ne na zásadě odpovědnosti za výsledek.⁶⁰ Byly doby, kdy byl pachatel odpovědný i za výsledek, který nezavinil,⁶¹ zásadou nové osnovy však bylo, že pro trest byl rozhodný jen ten výsledek, který pachatel zavinil (aspoň z nedbalosti). Tripartice forem trestné viny se však v dalším vývoji neujala a byla s odstupem času podrobena kritice.⁶²

Platné československé trestní právo umožňovalo státní moci ukládat kromě jiných trestů i trest smrti. Otázka přípustnosti, vhodnosti a odstranění trestu smrti proto byla

předmětem i právních úvah kolem vzniku osnovy nového trestního zákona. Trest smrti byl v celkové trestní soustavě článkem, který nebylo možné odstranit bez ohrožení účinnosti ostatních článků této soustavy. Vypuštění trestu smrti z tehdejší trestní soustavy by znamenalo vzdát se trestního prostředku, který vždy silně působil na fantazii člověka – obava z trestu smrti zastrašuje od páchání nejhorších trestných činů. Otázka trestu smrti proto tehdy nezněla, zda je vůbec přípustná a vhodné trestat smrtí, ale: „*Může se stát za dnešních poměrů tohoto prostředku vzdáti?*“⁶³ Jednání o odstranění trestu smrti a jeho vypuštění z osnovy trestního zákona bylo proto podmíněno splněním následujících dvou podmínek: 1) pominutím sociálně-psychických účinků způsobených první světovou válkou a poválečnými poměry (pominutím zesurování mravů); 2) vybudováním nové soustavy trestního práva, která poskytne záruky, že povede boj proti zločinnosti účinněji než soustava tehdejší.⁶⁴ Osnova trestního zákona sice nepočítala s trestem smrti (mimo stanné a válečné právo), ale její autoři si uvědomovali složitost procesů, a proto počítali s tím, že platný trestní zákon a s ním i trest smrti zůstanou ještě řadu let v platnosti.⁶⁵ Navzdory temným stránkám trestu smrti (např. nenapravitelnost v případě soudního omylu, nehumánnost vůči lidskému individu) neměly podněty k jeho zákonodárnému odstranění úspěch.

Do diskusí o trestu smrti se zapojil i prof. František Storch ve svém článku o trestu smrti;⁶⁶ vyslovil v něm obavu, aby zrušení trestu smrti jako žádoucí změna trestního zákonodárství nenastalo dříve, než se změní poválečné poměry, „*zejména zvrácené právní nazírání celých vrstev obyvatelstva, zaviňující nynější úžasný vzrůst zločinnosti*“.⁶⁷ Vlastní přípravy osnovy trestního zákona se nezúčastnil, ale přihlásil se do komise pro trestní proces. Zemřel však dříve (dne 21. prosince 1924), než tato komise měla příležitost zpracovat materiál připravený komisí pro trestní právo hmotné, což byla podle prof. Jaroslava Kallaba nenahraditelná ztráta, neboť prof. Storch by podle něj byl nejpovolnější k tomu, aby v trestním procesu dal „*jak záruku účinného boje proti zločinnosti, tak záruku účinné ochrany občanské svobody proti přesile státní moci*“.⁶⁸

Další impulz pro novelizaci trestního zákonodárství přinesl atentát na ministra financí dr. Aloise Rašína 5. ledna 1923. Ihned po atentátu se v politických kruzích začalo uvažovat o vydání zákona na ochranu republiky, který byl nakonec schválen 19. března 1923.⁶⁹ Prof. Jaroslav Kallab zaujal v této věci už 8. ledna 1923⁷⁰ originální kriminálně-politické stanovisko a upozornil, že ti, kdo volali po novém zákoně, který by republiku lépe chránil, zapomínali, že ochrana státu a jeho orgánů byla v platném trestním právu vymezena tak široce jako snad v žádném cizím trestním právu. Trestní zákoník z roku 1803 totiž vznikl v absolutistické monarchii i z nervozity vyvolané Velkou francouzskou revolucí.⁷¹ Hlubší důvod, proč se prof. Kallab vyslovil proti zvláštnímu zákonu na ochranu republiky, pramenil z obavy, že „*jakmile pozornost politiků i veřejnosti se obrátí na vydání nového zákona, vybijí se všechna energie právě tímto směrem, a vznikne jak u politiků tak i u veřejnosti nebezpečná iluze, že vše bude zachráněno, jakmile jen nový zákon vyjde ve Sbírce zákonů a nařízen*“.⁷² Obával se, aby energie vynaložená na vytvoření tohoto zákona pak nechyběla tam, kde půjde o jeho provádění.⁷³ Osnova zákona na ochranu republiky byla podle prof. Kallaba specifická tím, že neměla název celkem vystihující její skutečný obsah a že ten, kdo by neznal název této osnovy, by v ní těžko viděl zvláštní zákon na ochranu republiky a mnohem spíše by se domníval, že jde o „*novelu k platným oběma trestním zákoníkům, novelu vydanou ve snaze unifikovati právo trestní, pokud jde o ochranu právních statků změnou státního zřízení vzniklých nebo podstatně změněných*“.⁷⁴ Vážnější však bylo,

že osnova zákona na ochranu republiky, osnova nesoucí v sobě stopy nervozity, která se politiků zmocnila po útoku na dr. Rašína,⁷⁵ převzala – v poněkud podivné formě – myšlenku osnovy připravovaného československého trestního zákona, podle které členové vlády a zákonodárných sborů měli požívat aspoň stejné ochrany jako veřejní úředníci. Osnova zákona na ochranu republiky však přehlédla, že v budoucím trestním zákoně měla být tato vyšší ochrana ústavních činitelů vyvážena jejich vyšší odpovědností (např. trestnost zneužití úřední moci, úplatkářství), a o této vyšší odpovědnosti ústavních činitelů se vůbec nezminila.⁷⁶

V červenci 1924 byly na poradě komise pro reformu československého trestního zákona zhruba skončeny práce na zvláštní části trestního zákona a přistoupilo se k revizi jeho obecné části.⁷⁷ V červnu 1925 komise skončila své porady a v létě bylo vypracováno odůvodnění návrhu trestního zákona a provedena jeho konečná redakce.⁷⁸ Přepracovaná osnova obecné části československého trestního zákona z roku 1921 byla doplněna o zvláštní část a spolu s obšírným odůvodněním byla v roce 1926 vydána nákladem ministerstva spravedlnosti.⁷⁹ Nové znění obecné části trestního zákona z roku 1926 bylo s obecnou částí trestního zákona z roku 1921 v podstatě totožné, avšak přihlíželo k drobnějším podnětům a námitkám k ní. K revidované obecné části trestního zákona byla připojena část zvláštní, která obsahovala výpočet jednotlivých trestných činů a způsob jejich potrestání. Tato zvláštní část byla pro širší veřejnost úplnou novinkou, která v 207 paragrafech seskupovala látku upravenou dosud jak platným trestním zákonem, tak nepřehlednou řadou zvláštních zákonů.⁸⁰ Osnova trestního zákona o zločinech a přečinech z roku 1926 měla 342 paragrafů.

Po uplynutí téměř roku poté, co ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo text elaborátu „Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového“, byl počet publikací, které se tímto elaborátem podrobně zabývaly, velmi skromný a politici ho nechali téměř bez povšimnutí.⁸¹ Osnova československého trestního zákona z roku 1926 byla uveřejněna i v německém a francouzském překladu,⁸² čímž se zpřístupnila zahraniční kritice.⁸³ V roce 1928 zamýšlelo ministerstvo spravedlnosti odevzdat osnovu československého trestního zákona z roku 1926 k parlamentnímu projednávání.⁸⁴ O přípravě a průběhu těchto reforem československého trestního práva informoval prof. August Miříčka řadou svých prací i zahraničí (např. Švýcarsko⁸⁵, Německo⁸⁶ a Francii⁸⁷).

Další pokrok ohledem československého trestního zákona však nastal až ve dnech od 17. do 28. února 1936, kdy na ministerstvu spravedlnosti probíhaly za předsednictví ministra spravedlnosti dr. Ivana Dérera porady o upraveném návrhu obecné části osnovy československého trestního zákona.⁸⁸ Tato nová osnova československého trestního zákona, která pro svůj základ použila osnovu trestního zákona o zločinech a přečinech a osnovu zákona přestupkového z roku 1926,⁸⁹ však byla opět vydána jenom tiskem, a to začátkem dubna 1937.⁹⁰

Poznámky

¹ Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích ze dne 3. září 1803.

² Zákon trestní o zločinech, přečinech a přestupcích č. 117 ř. z., daný dne 27. května 1852.

³ Trestný zákoník o zločinech a přečinech. Zákonný článok V/1878.

⁴ Das Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich vom 15. Mai 1871.

- 5 KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*. Lidové noviny, roč. 28, č. 367, 27. července 1920 ráno, s. 1.
- 6 KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*. Lidové noviny, roč. 29, č. 257, 25. května 1921 ráno, s. 1.
- 7 *Ibid.*, s. 1.
- 8 KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*. Lidové noviny, roč. 36, č. 394, 5. srpna 1928 ráno, s. 1.
- 9 *Kolem reformy trestního práva*. Právník, roč. LXV, 1926, s. 463.
- 10 KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*, s. 1.
- 11 *Ibid.*, s. 1.
- 12 HAVLÍČEK, J.: *Vědomé jednání podle obojího trestního práva platného v čl. republice a vědomá vina podle Přípravných osnov trestního zákona a zákona přestupkového*. Právník, roč. LXIX, 1930, s. 602–603.
- 13 KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*, s. 1.
- 14 KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*, s. 1.
- 15 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy*. Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 5.
- 16 *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 3.
- 17 KALLAB, J.: *Prof. Dr. Josef Prušák*. Právník, roč. LX, 1921, s. 65–66, 97–100; *Za ř. Josefem Prušákem*. Právník, roč. LX, 1921, s. 91–94.
- 18 MILOTA, A.: *Prof. Dr. August Miříčka. (K jeho 70. narozeninám.)* Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. IX, č. 3, 1933, s. 72.
- 19 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy*. S. 5.
- 20 MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního*. Právník, roč. LXI, 1922, s. 1.
- 21 KALLAB, J.: *Profesor dr. August Miříčka sedmdesátníkem*. Časopis pro právní a státní vědu, roč. XVII, 1934, s. 132.
- 22 V. Joachim uvádí 20. a 27. října 1921. JOACHIM: *Zpráva o valné hromadě Právnícké jednoty konané dne 4. května 1922*. Právník, roč. LXI, 1922, s. 399.
- 23 MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního*, s. 1–11, 33–48, 65–71.
- 24 *Ibid.*, s. 1.
- 25 KALLAB, J.: *Československý trestní zákoník*, s. 1.
- 26 *Zatímný návrh obecné části trestního zákona. Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921.
- 27 MIŘIČKA, A.: *Osnova československého zákona trestního*, s. 2.
- 28 *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*, s. 2.
- 29 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. II. Odůvodnění osnov*. Praha: nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926, s. 17.
- 30 MIŘIČKA, A.: *Jaký vliv měla myšlenka sociální obrany hlásaná Mezinárodním kriminalistickým sdružením na platné i připravované trestní zákony Československé republiky. (Referáty podané mezinárodnímu sjezdu M. S. T. v Bruselu.)* Věstník Československé společnosti pro právo trestní, roč. I, č. 4. Praha: Československá společnost pro právo trestní v Praze, 1925, s. 90.
- 31 SOLNAŘ, V.: *Osnova trestního zákona*. Právník, roč. LXV, 1926, s. 242.
- 32 *Ibid.*, 242–243.
- 33 KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*. Lidové noviny, roč. 35, č. 130, 13. března 1927, s. 2.
- 34 *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*, s. 2.
- 35 KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*, s. 2.
- 36 Kb., J.: *Některé novoty v osnově československého trestního zákona*. Lidové noviny, roč. 34, č. 370, 25. července 1926 ráno, s. 2; KALLAB, J.: *Budoucí československý trestní zákoník*, s. 2.
- 37 Kb., J.: *Některé novoty v osnově československého trestního zákona*, s. 2, viz pozn. 36.
- 38 § 1 trestního zákona o zločinech a přečinech. In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921.
- 39 KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*. Lidové noviny, roč. 29, č. 291, 13. června 1921 ráno, s. 1.
- 40 KALLAB, J.: *Tresty v novém trestním zákoně*. Lidové noviny, roč. 29, č. 334, 7. července 1921 ráno, s. 1.
- 41 Paul Johann Anselm von Feuerbach (14. XI. 1775 Hainichen – 29. V. 1833 Frankfurt nad Mohanem).
- 42 KALLAB, J.: *Trestní právo hmotné platné v zemi české a moravskoslezské. Část obecná i zvláštní*. Praha: Melantrich, 1935, s. 34.
- 43 K dobové interpretaci trestní teorie odstrašení viz SLAVÍČEK, J.: *Úvod ve studium trestního hmotného práva vůbec a ve studium rakouského obecného zákoníka trestního ze dne 27. května 1852 zvlášť, čili soubor vědomostí, kterýchž každé studium pozitivního práva trestního vůbec a nadzminěného zákoníka rakouského zvlášť pro jich potřebu aneb užitečnost vyhledává. Oddělení první: Část dogmatická*. Praha: V komisi u Františka Řivnáče – tiskem Dra. Ed. Grégra – nákladem spisovatelovým, 1866, s. 41.
- 44 KALLAB, J.: *Ochrana společnosti trestním právem*. Lidové noviny, roč. 29, č. 553, 5. listopadu 1921 ráno, s. 1.
- 45 KALLAB, J.: *Reforma trestního zákona*, s. 1.
- 46 KALLAB, J.: *Boj proti zločinnosti*, s. 1.
- 47 KALLAB, J.: *Budoucí trestní zákoník československý*, s. 1.
- 48 KALLAB, J.: *Osnova trestního zákoníku*. Lidové noviny, roč. 34, č. 167, 1. dubna 1926 ráno, s. 1.

- 49 KALLAB, J., *Boj proti zločinnosti*, s. 1.
- 50 KALLAB, J., *Ochrana společnosti trestním právem*, s. 1.
- 51 KALLAB, J., *Boj proti zločinnosti*, s. 1.
- 52 KALLAB, J.: *Zabezpečovací opatření v budoucím trestním zákoníku*. Lidové noviny, roč. 29, č. 423, 25. srpna 1921 ráno, s. 1.
- 53 KALLAB, J., *Ochrana společnosti trestním právem*, s. 1.
- 54 HAVLÍČEK, J., *Vědomé jednání*, s. 682.
- 55 DRBOHLAV: *Jaké jsou formy trestné viny dle osnovy nového zákona trestního?* Právník, roč. LXI, 1922, s. 97–107, 140–148.
- 56 MIŘIČKA, A.: *O formách trestné viny a jich úpravě zákonně*. Praha: nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902, 171 s.
- 57 § 14 Trestního zákona o zločinech a přečinech. In: *Zatímný návrh obecné části trestního zákona*. Vydalo Ministerstvo spravedlnosti Československé republiky. Nákladem ministerstva spravedlnosti, 1921, s. 8.
- 58 MIŘIČKA, A.: *Formy trestné viny v osnovách*. Časopis pro právní a státní vědu, roč. IV, 1921, s. 336.
- 59 *Odůvodnění k „Zatímnému návrhu obecné části trestního zákona“ z roku 1921*, s. 6.
- 60 MIŘIČKA, A.: *Pokus nespůsobilý a formy viny v osnově trestního zákona z r. 1937*. Právník, roč. LXXVI, 1937, s. 389.
- 61 KALLAB, J., *Budoucí československý trestní zákoník*, s. 2.
- 62 Např. HAVLÍČEK, J., *Vědomé jednání*, s. 601–609, 633–638, 665–692, 697–711; LORENZ, M.: *Die Dreiteilung der Schuldformen und ihre Auswertung in den tschechoslowakischen Strafgesetzentwürfen von 1926. Eine dogmatisch-kritische Untersuchung*. Prag: Heinr. Mercy Sohn, 1930, 174 s.
- 63 KALLAB, J.: *První poprava v republice*. Lidové noviny, roč. 31, č. 14, 10. ledna 1923 ráno, s. 1.
- 64 *Ibid.*, s. 1.
- 65 *Ibid.*, s. 1.
- 66 STORCH, F.: *Trest smrti v osnově českoslov. zákona trestního z r. 1921*. Právník, roč. LXI, 1922, s. 161–168, 193–200.
- 67 *Ibid.*, s. 161.
- 68 KALLAB, J.: *František Storch zemřel*. Lidové noviny, roč. 32, č. 641, 23. prosince 1924 ráno, s. 4.
- 69 Zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z. a n., ze dne 19. března 1923.
- 70 KALLAB, J.: *Zákon na obranu republiky*. Lidové noviny, roč. 31, č. 10, 8. ledna 1923 ráno, s. 1.
- 71 *Ibid.*, s. 1.
- 72 *Ibid.*
- 73 KALLAB, J.: *Občanská svoboda a ochrana republiky*. Lidové noviny, roč. 31, č. 44, 26. ledna 1923 ráno, s. 1.
- 74 KALLAB, J.: *Zákon na ochranu republiky*. Lidové noviny, roč. 31, č. 78, 4. února 1923 ráno, s. 1.
- 75 MIŘIČKA, A.: *Poznámky k zákonu na ochranu republiky*. Právník, roč. LXII, 1923, s. 167–168.
- 76 KALLAB, J.: *Zákon na ochranu republiky*, s. 1.
- 77 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy. S. 6.*
- 78 *Ibid.*, s. 7.
- 79 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového. I. Osnovy. II. Odůvodnění osnov*. Vydala komise pro reformu československého trestního zákona. Praha: nákladem ministerstva spravedlnosti, 1926.
- 80 *Přípravné osnovy trestního zákona o zločinech a přečinech a zákona přestupkového*. Právník, roč. LXV, 1926, s. 238–239.
- 81 KALLAB, J., *Budoucí československý trestní zákoník*, s. 2.
- 82 *Osnova československého trestního zákona*. Právník, roč. LXVII, 1928, s. 102.
- 83 KALLAB, J., *Budoucí trestní zákoník československý*, s. 1.
- 84 *Ibid.*, s. 1.
- 85 MIŘIČKA, A.: *Die Strafrechtsreform in der tschechoslowakischen Republik*. Schweizerische Zeitschrift für Strafrecht, Jahrgang XXXV, 1922, s. 26–38.
- 86 MIŘIČKA, A.: *Strafen und sichernde Maßnahmen im tschechoslowakischen Strafgesetzentwürfe*. Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Band XLIII, 1922, s. 281–298.
- 87 MIŘIČKA, A., *La législation pénale et sa réforme en Tchéco-Slovaquie*. In: *Revue internationale de Droit pénal*, Vol. I. Paris: Association internationale de Droit pénal, 1924, s. 202–211; MIŘIČKA, A.: *Le projet du Code pénal tchécoslovaque*. Bulletin de Droit Tchécoslovaque, année I–2. Prague: Union des Juristes de Prague, 15 juin 1927, s. 24–32; MIŘIČKA, A.: *L'homicide sur la demande de la victime et l'homicide par pitié suivant le projet de code pénal tchécoslovaque*. Bulletin de Droit Tchécoslovaque, année III (1930), numéro 1. Prague: Union des Juristes de Prague, 1^{er} mai 1930, s. 1–17.
- 88 *Příprava čl. trestního zákoníku*. Právník, roč. LXXV, 1936, s. 215.
- 89 K.: *Nová osnova čl. trestního zákona*. Právník, roč. LXXVI, 1937, s. 257–258.
- 90 *Ibid.*, s. 257.

The attempt to reform the Czechoslovak criminal law – the draft of the Penal Code from the period of 1921–1926

Tomáš Jablonický

Summary

The paper is dedicated to an attempt to reform the Czechoslovak criminal law, which was represented by a draft of the Penal Code from the period of 1921–1926. After the rise of the Czechoslovak Republic (1918) a commission for the reform of the Penal Code was established at the Ministry of Justice. The members of this commission were the two key figures of the Czechoslovak criminal law science at that time, prof. August Mířička and prof. Jaroslav Kallab. The result of their work and of the commission was a draft of the Penal Code (1921), which had the task to protect the society from crime more effectively. The commission brought several reform proposals, for instance, it emphasized the importance of the motive of the offender for the assessment of criminal act, or it suggested the traditional bi-partition of the forms of criminal guilt be replaced by a sharply delineated tri-partition. The paper also aims to analyse the background of the origin of the Protection of the Republic Act (1923), which adoption was influenced by the assassination of the former Czechoslovak Minister of Finance dr. Alois Rašín. The paper concludes with the fate of the reform draft of the Penal Code, its amendment and improvement (1926), and the intention of its enactment (1928), which, however, – for several reasons – failed to materialize.